

Abril 2024

n° 312

La Letra Mesadièra

DE L'INSTITUT D'ESTUDIS OCCITANS D'ARIÈJA

11, car. Enric Fabre 09100 PÀMIAS
05.81.06.03.88/ieo09@orange.fr
<http://arieja.ieu-opm.com/>

LO MOT DE LA PRESIDENTA DE L'IEO D'ARIÈJA

Cars amics,

En seguida de l'Amassada Generala de l'IEO d'Ariège al mes de febrèr passat e l'eleccion d'un Conselh d'Administracion novèl, le trabalh de l'an es plan endraiat. Un burèu novèl es estat elegit sens tròp de suspresas ja que las candidaturas son pas una tropelada. Demòri presidenta, Maria-Àngel Lagarda es clavaira, Danièl Pedossat clavaire-adjunt e Evalina Houlès secretària. Aquel burèu novèl es a multiplicar les contactes amb les elegits, las associacions, las mediatècas, les oficis de torisme dins vilas coma Mirapeish e Tarascon que ducas ara èra pas possible per nosautres d'i far qué que siá. Nos cal aprofitar d'aquel esperit de dobertura que se sembla installar per que l'IEO venga un interlocutor de desbrembar pas dins la vida culturala ariegega. Le projècte demòra de far un eveniment gròs a l'entorn de l'òbra de Loís Pujòl en partenariat amb gents de Miglòs e Revelhet que seriá interessat tanben, tot aquò a la dintrada de setembre. Ara qu'avèm una administratritz novèla plan al fial de las tecnicas informaticas la nòstra tòca es de melhorar la comunicacion, en tot començar pel site internèt de l'IEO e tanben de partejar contenguts en occitan sus las rets socialas qu'es dins aqueles endreits que podèm tocar joves. Coma de costuma çò que mai nos fa mestier es la moneda e les benevòls per s'encargar de totes las tascas. Le 13 d'abril que ven sèm a organizar una serada de sosten a l'IEO d'Ariège, dins una sala de L'Avelhanet amb un programa variat; i participaràn d'artistas coma Eric Fraj e Morgan Astruc, Revelhet, i aurà d'animacions culturalas prepausadas pels cercles locals e totes les qu'i vòlon préner part son benvenguts. Una escasença de las bèlas de nos trobar amassa per tornar dire l'importància de promoure l'occitan dins Ariège, per metre al lum la nòstra riquesa culturala e istorica. Una tala iniciativa pòt a mon vejaire - al delà de levar fons per finançar nòstre trabalh- renforçar les ligams entre nosautres primièr e tanben amb le nòstre public. Espèri que seretz nombroses per èsser presents e manifestar le vòstre sosten, avèm besonh, fòrça, de la vòstra participacion. Per parlar un pauc de las accions concrètas, le

AGENDA

Emissions de ràdio

Cada jorn a 12h32 e 18h52 - *De Còr e d'Òc* sus Radio Transparence 93.7FM

Cada dimars de 19h00 a 20h00 - *Era votz dera montanha* sus Radio Couserans 94.7FM

Corses e talhièrs

Le diluns de 9h30 a 11h00 a Pàmias (Espaci occitan) - Cors d'occitan debutants.

Le dimars de 14h00 a 15h30 a St Joan del Falgar (Ostal de las associacions) - Talhièr d'occitan totes nivèls.

Le dimars de 17h00 a 18h30 a Foish (Le Léo) - Cors d'occitan totes nivèls.

Le dimècres de 15h30 a 17h30 al Fossat (sala multimèdia/Versalhas) - Talhièr d'occitan totes nivèls.

Le dimècres de 17h00 a 18h30 a St Guironç (Ostal de la Ciutadanetat) - Cors d'occitan debutants.

Le dimècres de 18h30 a 20h00 a St Guironç (Ostal de la Ciutadanetat) - Cors d'occitan confirmats.

Le dijòus de 9h30 a 11h00 a Pàmias (Espaci occitan) - Cors d'occitan confirmats.

Le dijòus de 14h00 a 16h00 a L'Avelhanet (Centre multiespòrts) - Cors d'occitan totes nivèls.

Contacte : 05.81.06.03.88 o ieo09@orange.fr

03 e 24/04/2024 a 18h30 a Pàmias (Espaci occitan) - Talhièr de convèrsa animat pel Cercle occitan Prospèr Estieu. Contacte : 05.81.06.03.88 o ostaloc09@orange.fr

23/04/2024 a 18h30 a Pàmias (Espaci occitan) - Talhièr de cant amb Pascala Respaud. Contacte : lauseta@gmail.com

Animacions

05/04/2024 a 18h30 a Foish (Comuna-sala F. Soulié) - Presentacion de *Lo Congrès* dins l'encastre dels *Divendres de l'Espaci occitan* (veire p.2). Contacte : 05.81.06.03.88 o ieo09@orange.fr

13/04/2024 a 19h00 a L'avelhanet (sala de l'associacion franco-portuguesa - 4 bis rue Sébilé) – Concèrt de sosten a l'IEO d'Arièja amb E. Fraj e M. Astruc, Revelhet... Tombolà, pichona restauracion. Entrada : 8€

27/04/2024 de 10h30 a 15h30 a Pàmias (Espaci occitan) - Talhièr d'Aprèndiment de la Lenga « Gramatica occitana » amb F. Vernet (veire p.2). Inscripcions fins al **25/04**. Contacte : 05.81.06.03.88 o ieo09@orange.fr

talhièr de lenga menat pel Cristian Lagarda es estat plan presat, una jornada estudiosa e plan agradiva e totes podètz participar a aqueles talhièrs.

Una parladissa existís ara a Foish, cada dijòus a 6 oras del vèspre, dins un cafè de la vila. Un moment de convivialitat, d'aprendissatge e de descobèrta, l'escasença pels que parlan ja e pels qu'aprenon de melhorar sa practica dins un ambient destibat. L'escasença tanben de tornar de visibilitat a la lenga dins l'espaci public, de far nàisser la curiositat d'un public qu'es pas acostumat a l'occitan. Seria plan de crear fòrça d'aquelas

parladissas dins Arièja.

Le 5 d'abril vos esperam nombroses a Foish, dins l'encastre dels *Divendres de l'Espaci occitan* per aprèner tot sul Congrès permanent, organisme de regulacion de la lenga occitana.

Totas aquelas manifestacions son le testimoniatge de la nòstra preséncia activa dins le departament, preséncia que cèrtas nos cal assoldir mai encara mas soi segura que totes amassa capitarem de bastir un IEO d'Arièja fòrt e atal entre totes ac farem tot.

Annia Wolf

Les Divendres de l'Espaci Occitan

05/04/2024 – 18h30 a Foish (Comuna – Sala Frédéric Soulié)

Lo Congrès permanent de la lenga occitana es l'organisme academic interregional de regulacion de la lenga occitana. Recampa las institucions e las federacions istoricas occitanas e es sostengut per las collectivitats e le Ministèri de la Cultura-DGLFLF.

Desvolopèt tres pòls de competéncias altern de tecnologies de la lenga, de servicis avent per tòca la socializacion de la lenga per las collectivitats e las empresas, e de la regulacion e la normalizacion de la lenga occitana.

Aquela presentacion tend a presentar a totes e totes: curioses, elegits, institucions, empresas, professionals de la cultura e de l'ensenhament... *Lo Congrès* e tanben las òbras e ainas que desvelopa.

Entrada liura. Manja-dreit partejat après la presentacion.

Gramatica occitana – F. Vernet

27/04/2024 – 10h30-12h30/13h30-15h30 a Pàmias (Espaci occitan)

Florian Vernet presentarà le sieu pensar sus la situacion de l'occitan, los enjòcs per las annadas venidoiras e las avançadas de las sieus recèrcas en gramatica.

Le prepaus : sortir de la gramatica « prescriptiva » e explicar las causas puslèu que de las impausar. Amb aquesta idèa, le talhièr se vòl participatiu e cadun pòt arribar amb questions que volriá tractar.

Se la tematica centrala de la jornada es la gramatica, se poirà tanben al besonh abordar d'autres questions...

Florian Vernet es un ensenheire (occitan e castelhan), professor emeriti de las universitats (fusquèc director del departament de l'occitan de la de Montpelhièr) e un pedagòg famós. Es tanben escrivan (romans, novèlas, sciéncia-ficcion...) e autor d'obratges didactics per l'occitan coma, per parlar pas que d'aqueste, la *Gramatica de l'occitan estandard*.

Repais partejat tirat de la saqueta.

Tarifas : 15€ (normal) – 13€ (sòci IEO) – 11€ (persona inscrita a un cors IEO 09)

Corrièr dels lectors

Las Cigonhas

L'autre còp, jos un cèl ennivolat, nos anèrem passejar al Domeni dels Aucèls dins Arièja bassa, entre Masèras e Calmont. Aquí i cavèron de gravièras ara desafectadas e que de per la jaça d'aiga pròcha se son emplenadas d'aiga. Mai d'un estanh esparpalhat i fan un ròdol quasi natural qu'i venon se pausar los aucèls de passa. D'unes demòran quitament la bèla sason passada, gaireben tots se'n tornan cap a la calor abans la tardor.

I a una caminada de bon far que serpenteja per los estanhs ont se pòt observar tot aquel mond volaire. Un moment de plaser que nos torna ligar a la natura salvatja. Lo cèl èra a se desmascarar, un arcolan i senhorejava, atal faguèrem la passejada e al retorn anèrem veire las cigonhas qu'èran a nisar. N'i a a bodre, quilhadas sus aquels emponts que bastiguèron de naut per las far venir.

Dintram dins lo pichòt musèu e avisam una qu'i trabalha qu'èra a agachar amb un pòrtavista. Nos sarram d'ela e nos explica qu'es a fintar los cobles que se forman e que començan de far la parada noviala en reversar lo cap e clauejar del bèc. Un spectacle de veire que nos fa presar la beutat de la natura e nos fa pensar que i a encara d'endroits que i es aparada. L'ora del repais se sarrava e i pausèrem la primièra question que nos passèt per la clòsca, de qué manja aquela aucelilha becaruda?

Vegèrem l'emplegada far lo morre, e nos diguèt : « O vos vau dire mas aquò vos agradarà pas, coma i a pas pro de mangisca naturala per que pòscan totas (se) manjar soletas i balham cada jorn de poletons. Sabètz los mascles que los vòlon pas dins los galinièrs de pondre e que los tuan »

En ausir aquela informacion nos prenguèrem un brave còp sul cabucèl : aquel aucèl bèl que simboliza la libertat e que se trufa de las termièras umanas embucat coma volalha de bòrda, de pas creire! En mai d'aquò, me pensèri, caldriá pas que s'aganten una marrana, una malautiá tal coma la de las vacas fòlas abalidas de farinas animalas. Macaní se las cigonhas venon baujas, desvariadas en tot, cossí faràn per de lor bèc carregar los nenons ?

Joan-Pèire SANCHEZ, sòci de l'IEO d'Arièja

Per èsser al fil...

L'IEO Arièja : <https://arieja.ieo-opm.com/>

Lo Diari : <http://lodiari.com/>

Jornalet : <https://www.jornalet.com/>

Lo Congrès : <https://locongres.org/fr/>

Istòria de mots d'Alan Vidal

Puntas e clavèls

Se bricolejatz un pauc sabètz que las puntas son ara passadas de mòda ; i preferissèm les vises. Mès temps a, las puntas, las puntetas, les puntards servissián a cada moment, sufisiá d'un martèl per fèr téner doas pèças de fusta. Ven del latin *punctum* qu'es una picadura ; vertat qu'una punta pòt picar !

Un clavèl, deu èsser un sinonim de punta. Emai se le vèrb puntar existís se ditz mès que mès clavelar. Ven dirèctament del latin *clavus* qu'a le mème sens.

Le guingasson èra una punta amb le cap plan larg (les franceses dísen clavèls de tapissariá). Çò de mèstre per clavelar una tela, pedaçar una cadièra o fixar la gansòla de l'esclòp. Le vèrb guingassonar existís tanben. Mès d'ont pòt venir un mot tan polit ? Les diccionaris consultats ac dísen pas.

Las tachas èran clavèls que le cap èra en punta de diamant, se clavelavan jos la sòla dels esclòps per qu'aqueles arrapèssen e alisèssen pas dins le mòlh o sul glaç. Vendriá del castelhan *tachón* qu'es un torilhon.

Enfin, le crampilhon èra una punta torçada en "U" qu'aviá doncas doas picas. S'utilizavan per puntar un grillatge o fièls de fèrre, sustot dins las vinhas que cada paissèl ne portavan tres o quatre. Poiriá èsser un diminutiu de crampon que ven de *krampo* mot d'origina francesa que vòl dire crochet.

Composicions a partir del mot « bóstia »

Bóstia de demaisèla :

Quand entras dins la cramba de la pichona darrèra, non pòdes pas botar le pè enlòc. Que i a de tot pertot!

A *gausha*, le tablèu per jogar a la regenta, les libres, les legòs suu sòu, que quand passas te'n prèngues tostemps un dijós le pè. A dreita, las *Barbies*, *Monterhigh* e autas nenetas. Al fons, le burèu amb una montanha de gredons, coloriatges, pinturas e feutres. E devant tu le liet, tot cobèrt de pelushas e de fardas. Un veritable bordèl, que!

Mes, se per azard t'abaishas un pauc, e que t'engüèitas dijós aqueste polit mòble de princessa, que trobaràs, plan recaptada, una bóstia. Daguens se mesclan : l'ala colorada d'un parpalhòu amassada aqueste estiu, la mès polida pèira del camin que mena en çò de Mamí, le tiquet d'autobús pres pendent las vacanças amb Papí, una fotò de l'aniversari amb las copinas, le darrèr jòc de *Switch* panat al frair, l'estiqueta de las polidas cauchaduras cromptadas per l'ainat, una envelòpa misteriosa amb un còr dessenhats suu devant...

Bóstia per recaptar, bóstia per se tornar brembar, bóstia a secrèts... bóstia la mès polida, la que gürada ton istòria!

Sabina Dedieu

Sa vida començèt dins una bóstia. Bóstia de carton de sabatas, de mendra qualitat de segur.

Bóstia jetada dins le bordèl per quu sap darrièr la boeita de nuech (discotèca).

Uns crits alertèren una filha de jòia, sortida per prisar lo tabac de sa bostiòta negra nielada de nacra. Levèt lo cobèrt, e i trobèt un neneton abandonat ! Lo consolèt, mas aviá fame. Li fauguèt trobar de lach. En podra, faguèt l'afaire. Aviá encara la poparèla de son filh defuntat.

Lo gardèt. Mas podiá pas pus faire la gandaula. Deguèt trabalhar. Dins un circ se metèt a la caissa, totis les sers gardava la bóstia de las recèptas.

E lo temps passèt, lo dròlle espeliguèt. Coma l'escòla li agradava pas vòuguèt tanben participar a l'espectacle. Devenuèt contorsionista. Cada serada, sota los lums, dintrava dins una bóstia...

Monica Lussiana

...Que podem díser, en avent una bóstia entram las mans, que mos metem a somiar, e pauc a pauc, se met a dançar la bóstia...

Bóstia de sal que serveish cadà dia,

Bóstia de cafè que comença le dejunar,

Bóstia del pan per cadà repèish,

Bóstia del sucre que van panar les dròlles,

Bóstia de jòias mès que mès per las joesas,

Bóstia dels sòuses, la de las pèças d'aur de la menina,

Bóstia de costura aont le fièl e le didal se barrejan amb las gulhas e les botons,

Bóstia de musica que fè reguitnar la junèssa a la placeta,

Bóstia plan mès grana que sirà la ucha del grè plana de farda e de capetas,

Bóstia del caishèr que s'en va véner le long del mond,

Bóstia de las filhas, amb rog dels pòts, crèmas per la pèl, encara polida,

Bóstia de boès dels vrenhaires a la tardor,

Bóstia redona que tornarà plena de vin

E sustot bóstia de secrèts, plan segur !

La derrèra bóstia que sirà per un tot solet, andà encaminar's dedens la tèrra !

Joseta Picamal